ناسۆری برا ئەرمەنیەکان ... عەلی مەحمود محەمەد

کە دەچیتە مۆنمێنتی جینۆساید لە شاری یەریڤان, پڕە لە وێنەی سەرۆك عەشیرەتە کوردەکان کە بەشدار بوونە لە جینۆسایدی ئەرمەنەکان, ئەو وێنانە بونەتە بەشێك لە زاکیرەی ئەو گەلە, بە سانایی ناس□ت□وە, لەبەردەم هەڵوێستدا رامان دەگرێت, نا بێتیش تا کۆتایی سەرمان لە ژێر لمدا بشارینەوە لە ترسی هەڵوێست دەربڕین, پێویستە هەنگاو بنێین بۆ سڕینەوەی شوێنەوارەکان رابردوو, ئەویش دانانە بە راستیەکان وەك ئەوەی لە حەقیقەتدا هەیە نەك وەك ئەوەی دەمانەوێت و پینەو پەڕۆی بکەین, یاخود ئەوەی ناسیۆنالستەکان هەردوولا کردویانە بە مەیدانی شەڕی موقەدەسە پوچەکانیان, دەبێت رێگا لە ناسیۆنالیزمی هەردوولا بگرین نەوت بە ئاگری رابردوودا بکەن, ئەوان لە پاڵ تورکیا سەرۆك عەشیرەتە کوردەکانی باکور و سەرۆك عەشیرەتە عەرەبەکانی سوریا بە هاوبەشی تاوان دەزانن.نکۆڵیکردن بۆخۆی درێژەدانە بە تاوان, رێگە گرتنە لە سارێژ بوونی بیرینەکانی رابردوو, درێژەدانە بە شەڕی باوباپیران بە نەوەی نوێ, گەلی کورد بەرپرسیارێتی یاسایی هەڵناگرێت بەرامبەر بە تاوانی جینۆسایدی ئەرمەنەکان, بەڵام دەبێت بەرپرسیارێتی تاوانی هەندێك لە هاووڵاتیانی بگرێتە ئەستۆ, کە هاوکاری سوپای عوسمانی بوونە لە تاوانەکە, دەبێت دان بە حەقیقەتی یاسایی تاوانەکە بنێت و لە بری ئەو کوردە خۆفرۆشانەی بەشدار بوونە لە
تاوانەکە بەرپرسیارێتی ئەخلاقی هەڵبگرێت, دەبێت جێگاو رێگای مر□ۋ□کان لە مێژوودا وەك خۆی نیشان بدرێت, ئیتر سەردەمی بە پیرۆزکردنی پاشا کۆرەکان بە کۆتا گەیشت.

نا بێت هاشا لە بەشداری هەندێك لە سەرۆك عەشیرەتە کوردەکان بکرێت لە تاوانەکە, کە هەندێکیان تاوانی قێزەونیان ئەنجامداوە وەك بەشێك لە سوارەی حەمیدیە,بەڵام بەشێوەی سستامتیك کوردەکان بەشداریان نەکردووە لە تاوانەکە, چونکە دەوڵەتیان نەبووە و بڕیار لای ئەوانەوە دەرنەچووە, بۆیە پێویستە تاك لایەنە نا بێت سەیری روداوەکان بکرێت, نا بێت هەڵوێستی ناسیۆنالزمە راستگەراکانی پۆڵەندا و فەرەنساو ...هتد دوبارە بکرێتەوە, دامەزرێنەری بەرەی نیشتمانی فەرەنسی ئینکاری هۆلۆکۆست دەکات,دەڵێت بە بەشێك لە وردەکاری جەنگی جیهانی دووەمی دەزانێن, تەنانەت لە یاداشتەکانی بە

توندی داكۆكی لە فلیپ بیتان سەرۆكی حكومەتی فیشی پاشكۆی هیتلەر دەكات لە فەرەنسا, حكومەتی راستگەرای پۆڵەنداش بڕیاری 3 ساڵ زیندانی بۆ ئەوانە دەركرد كە هەندێك لە هاوكارانی پۆڵەندی نازیەكان بە هاوبەش دادەنێن لە تاوانی هۆلۆكۆست,ئەمەش وەك داكۆكی لە كەرامەتی نیشتمانی ,ئەمە بۆخۆی ئینكاری تاوانی هاوبەشانی نازییەكانە و داكۆكیە لە هاوبەشانی تاوانەكانی نازیەت, دەسەڵاتی شاری سربرنیتشا بەرزترین رێز لێنانی بەخشی بە میلواراد دودیك سەرۆك ئەركانی سوپای بۆسنە كە ئینكاری كۆمەڵكوژی سربرنیتشا دەكات.

ئینكار كردنی تاوان, بۆخۆی درێژە دانە بە تاوان بەشێوەی نەرم, مرۆڤایەتی رۆژ لە دوای رۆژ دەگات بە حەقیقەتەكانی رابردوو, سسەردەمی شاردنەوەی زانیاری و حەقیقەتەكان بەسەر چووە, بۆیە رۆژێك زووتر دان نان بە حەقیقەت , ئارام بەخشترەو جوانكردنی سیمای گەلە, كریس ئەندەرسن سەرنووسەری گۆڤاری وایەرد رایگەیاند زانیارییە زۆرو زەبەنەكان لە سەردەمی ئەنتەرنێت, هەموو راستیی□كان ئاشكرا دەكات, پێویست بە زانست و تیۆری ناكات.نەتەو□ پەرستی و ئاین پەرستی چاوی مرۆڤەكان لە ئاست دانان بە راستیی□كان و حەقیقەتی مێژویی كوێر دەكات, مرۆڤایەتی لە بیركردنەوەدا دەكوژێت , هەڵوەدای پاكیزەیی نەتەوەو ئاینە, بۆیە بە نەنگی دەزانێت دان بە ناشرینیەكان رابردوودا بنێت, با ئێمەش نەكەوینە داوی ناسیۆنالیزمی تورك موتوربە كراو بە ئاینەوە, سەیری هەڵوێستەكانیان كەن نەك لە شاری قۆنیای بگرە لە لاهای و برۆكسل.لە 2ی حوزەیرانی 2016, بۆندستاغی ئەڵمانیا دانی نا بە تاوانی جینۆسایدی ئەرمەنەكان, پێشتریش بەلجیكا هەمان هەنگاوی نابوو,ئەوەی لای من گرنگە لە پرۆسەی دان نان بە تاوانی جینۆسایدی ئەرمەنەكان لە پەرلەمانی ئەڵمانیا و بەلجیكا, بۆچونی دوو پەرلەمانتاری توركە لە پەرلەمانی ناوەندی ئەڵمانیاو پەرلەمانی هەرێمی برۆكسل لە بەلجیكا, هەردووك بە پاشناوی ئۆزدەمیر ناوەكانیان هاتووە, یەكیان پیاو چەپی ژینگە پارێز و ئەوی دیكە ژنی حیجاب لەسەر نەتەوەیی ئیسلامی, هەردوكیان لە دایك بووی دەرەوەی توركیا و پەروەردەی ژینگەی رۆژئاوا, ئەم دوو ئۆزدەمیرە بە دوو هەڵوێستی پێچەوانە سەبارەت بە دۆسیەی جینۆسایدی ئەرمەن دەناسرێنەوە, یەكیان پێشەنگ لە بواری ناساندنی, بیركردنەوەیەكی مرۆڤدۆستانەی ئەنتەرناسیۆنالستانە, ئەوی دیكە سەرسەخت لە ئاست رەتكردنەوەی حەقیقەتەكان, بە بۆچونی ئاینی و ناسیۆنالیزمەوە لە ئاست ئەو هەموو وێنە پڕ تاوانە قێزەون و ئێسك و پروسكە هەڵوێست

وەردەگرێت.

جیم ئەزدەمیر لە دایك بووی 21ی دیسەمبەری 1965ی شاری باد ئەراخی ئەڵمانیا, بنەچە چەرکەسی تورکیا, سەرەکی لیستی سەوزەکان لە پەرلەمانی ئەڵمانیا, کە پێشتر لە ساڵی 2007 بە پێی بڕگەی 301ی دەستوری تورکیا سزا درابوو, بە تاوانی پێشێلکردنی(یاسای سوکایەتی بە ناسنامەی تورکی) بە پێی یاساکە تاوانە دان بە کۆمەڵکوژی لە تورکیا بنرێت, ج ئەزدەمیرو و چەند پەرلەمانتارەکی پارتەکەی تۆمەتبارکران بە پێشێلکردنی ئەو بڕگەیە لە دەستوری وڵات, بەهۆی هەڵوێستیانەوە لە سەر دۆزی ئەرمەن و عەلەویەکان کە هەیانبوو, کە پێشتر بەهەمان تاوان و پێشێلکردنی هەمان بڕگەی دەستوری تورکیا نووسەری گەورەی ئەرمەنی هرانت دینك سزا دراو دواتر تیرۆر کرا, هاوکات ڕۆمانووسی ناسراو ئەرهان بامەك هەڵگری خەباتی نۆبڵی ئەدەب بەهەمان بڕگەی دەستور سزادرا, ج ئەزدەمیر پارتەکەی بە بۆنەی یادی 101 ساڵەی وەبیرهێنانەوەی تاوانەکەوە لە 24ی نیسانی 2016 دا, پڕۆژەی ناساندنی تاوانی کۆمەڵکوژی ئەرمەنیەکانی لە تورکیا بە جینۆساید پێشکەش بە پەرلەمانی ئەڵمانیا کرد, لە ڕۆژانی پێش دەنگدانەکە جیم ئەزدەمیر بەهۆی هەڵوێستە شێلگیرانەکەیەوە لەسەر دۆسیەکە, دەکەوێتە بەر هەڕەشەی تورکە ئیسلامی و ناسیۆنالیستەکان, لە گوێی نەدا بە هەڕەشەکان لە وتەکەیدا لە پەرلەمان لە چرکە ساتی پێش دەنگدانەکە وتی: (80-90%ی سەرجەم هاووڵاتیانی ئەرمەن, 98%ی پیاوانیان,100%ی پیاوانی ئاینیان لەناو براون لەو تاوانە) هاوکات لە بەشەکی دیکە لەدوانەکەی هەمان ڕۆژی لە پەرلەمانی ئەڵمانیا وتی: هەموو ئەو تاوانانەی ئەڵمانیا بەرامبەر بە گەلانی ئەوروپا ئەنجامی داوە دەبێت بە جینۆساید بناسرێت .

ج ئەزدەمیر لە درێژەی بەچونەکەیدا رایگەیاند گرنگە دان بە رابردوومان بنێن, نابێت تورکیا شانازی بە رابردووی خۆیەوە بکات, دەبێت رابردوو قەبوڵ بکرێت وەك خۆی. تەواو دژ بەم هەڵوێستە ئەخلاقیانەیەی ج ئەزدەمیر بەرامبەر بە کۆمەڵکوژی گەلەك کە گەلەکەی خۆی ئەنجامی داوە, خاتوو ئەزدەمیر لە دایك بووی 7ی دیسەمبەری 1982 ی شاریبەکی بەلجیکا, یەکەم پەرلەمانتاری حیجاب لەسەرە لە ئەوروپا, پەرلەمانتار لە پەرلەمانی هەرێمی برۆکسل لەسەر لیستی پارتی ناوەندی دیموکراسی مرۆڤایەتی CDH, هەڵوێستەکی دژ بە هەڵوێستەکەی ج ئەزدەمیر وەردەگرێت, نکۆڵی تەواو لە بوونی تاوانەکە دەکات, ئەو لە یادی 100 ساڵەی ئەم تاوانە قەزەونەدا, لە

بەرامبەر ئەوەی رەتی کردەوە وەڵام بە پرسیارەکانی کەنالەی ئاڵ تی ئێن ی تایبەت بداتەوە سەبارەت بە پرسی جینۆسایدی ئەرمەنەکان لە تورکیا, لە بەرواری 29ی ئایاری 2015 لە پارتەکەی دەرکرا, ئەمەش رووداوێکی گرنگ و هەنگاوێکی ئەخلاقیانەی گرنگ بوو, لیژنەی ئەخلاقی پارتی ناوبراو نای.

هاوکات لە بەرواری 24ی نیسانی 2015 کە یادی 100 ساڵەی تاوانی کۆمەڵکوژی ئەرمەنەکان بوو, 6 پەرلەمانتاری بەلجیکی بە ڕەگەز تورك ئەو رۆژە ئامادەی پەرلەمان نەبوون, بە ئەوەی بەشداری نەکەن لەو دەقە بەدەنگییەی لە پەرلەمانی بەلجیکا راگەیەنرا بۆ گیانی پاکی قوربانیانی ئەرمەنی لە یادەوەری 100 ساڵەی تاوانەکە, خۆیان دزییەوە. بە دوای دەرکردنی خاتوو ماهینەر ئۆزدەمیر لە پارتەکەی تورکە ئیسلامی و ناسیۆنالستەکان لە برۆکسل و ئەستەمبوڵ خۆپیشاندانی ناڕەزایەتیان بۆ پشتیوانیکردن لە هەڵوێستەکەی بەڕێوەبردو وەك قارەمان ناساندیان, تەنانەت ئەردۆگان و کچەکەی سومەییە هاتنە سەرخەت بۆ توندی رەخنەیان لە دەرکردنی ناوبراو لە پارتی ناوەندی دیموکراسی مرۆڤایەتی CDH گرت, خۆپیشاندەران لەسەر لافیتەکانیان نوسیبویان ماهینەر ئۆزدەمیر شەرەفمانە. هەر لەم بارەیەوە رۆژی پێنج شەممە 22ی شوباتی 2018, پەرلەمانی هۆڵەندا بە زۆرینەی 142 دەنگ لە کۆی 150 دەنگ , بڕیاری بە جینۆساید ناسینی کەیسی جینۆسایدی ئەرمەنی دا, هاوکات بڕیاری دا وەزارەتی دەرەوە 5 ساڵ جارێك بەشداری مەراسیمی ساڵوەگەڕی تاوانەکە بکات.
لە دەنگدانەکە 3 پەرلەمانتار دژ بە بڕیارەکە وەستانەوە, ئەوانیش هەر سێکیان تورك بوون" Farid Azarkan, Tunahan Kuzu, Selçuk Öztürk" لە پارتی " DENK ", ئەمە لە کاتێکدا پارتی ناوبراو خۆی بە چەپ و سۆسیال دیموکرات دەزانێت و لە 9ی فیبریوەری 2015 لە پارتی کاری هۆڵەندی جیابوەوە, ئەدی دەبێت هەڵوێستی ناسیۆنالست و ئیسلامییەکان چۆن بێت؟.

ساڵی 2015, 49 پەرلەمانتاری کورد, جینۆسایدی ئەرمەنی وەك جینۆساید ناسی, بە پێی نامەیەك واژۆیان کردووە, نامەکە دراوە بە چالاکوانانی بواری جینۆسایدی ئەرمەنی, هاوکات لە رۆژی سێشەممە 17ی یەنایەری 2018, پەرلەمانی ئەرمینیا دانی نا بە جینۆسایدی ئێزیدیەکان, دەکرێت ئەم هەنگاوانە بکرێنە سەرەتایەك بۆ دان نان بە حەقیقەتەکانی رابردوو.ئیتر ئەمە ئایا سەیری هەڵوێست لەسەر جینۆساید و تاوان بەرامبەر بە گەلان, وەك هەڵوێستی ئەخلاقانەی مرۆڤ دەستانە دەکەین, یان بەرچاو تەسکانە, لە روانگەی نەتەوەپەرستی و

ئاینی و نکۆڵی کردن لە ناشرینییەکانی رابردوو, وەك ئەو سیاسی و رۆشنبیرانەی نەتەوە سەردەستەکان کە نکۆڵی لە حەقیقەتی تاوانەکانی دەوڵەتەکانیان دەکەن بەرامبەر گەلەکەمان, دەمانەوێت ببین بە ئیسماعیل بێشکچی و هادی عەلەوی و کازم حەبیب و ..., یان باخچەلی و نموونەکانیان, مێژوو پڕە لە هەڵوێستی بەشی دوووەم, وەلێ داهاتوو بۆ نموونە دگمەنەکانی بەشی یەکەمە, لە کردنەوەی گرێکانی گرێ گوێرەکان مێژوو, زۆر لە مرۆڤە موقەدەسەکانی رابردوو وردو خاش دەکات, مرۆڤە پیرۆزەکانی رابردوو زۆریان وەك پاشای کۆرە لە ئاست گەورەیی تاوانی کۆمەڵکوژی ئێزیدییەکان لە پیرۆزی دادەماڵرێن و چاوەڕوانی دادگایی دەکەن, بۆیە با چاوەڕوان بین مێژووش خوێندنەوەی تازەی بۆ بکرێت و سەرلەنوێ بنوسرێتەوە.